سبک زندگی در روستاها، شهرها و استان های ما (بخش سوم)

همسرايي طبلهادرسحرسيستان وبلوچستان

یکی از ویژگیهای بارز مردم ایران زمین پایبندی و توجه به برگزاری آیینهاو آداب و رسوم خاص هر منطقه است. هر چند گاه عناصر فرهنگ ایرانی فراتر از مرزهای شهری، استانی و ملی است. در این میان مادرمضان در برخی استانها و شــهرها همراه با آدابی است که و هیلی است: در این چین معنومتان در برخان و رسیدن هاه شده هدو این است که خانوادههای از این علی سالمان و هولایی آن اخاب و رسیم را حفظ کردهاند. اشسایی با این فرهنگ بوری می تواند کامهوتری در ایجاد سیک زندگی مطابق با آمودهای علی بومی ر مذهبی داشت. در مقابل آمود بر خبو راد بروده و همسواره آیین های ویژهای در از نیساط با این ماده در میان مردم کشور های اسلامی به اجرا در آمده است. آداب و رسوم ماه مبارک رمضان یکی از مباحث مهم فرهنگ ست که به واسـطه قدمت خود، از قداست و یژهای بر خور دار است. متاسفانه در زندگی سبب حواده الله به متاسبه موسود مست ویزهای برخور داراست، متاسفانه در زندگی شهری و ماشینی، بسیاری از این سنت های زیبا به بو ته فراموشی سپر ده شده و بسیاری دیگر نیز کمورنگ تر شدهاند و از آن جا که این رسوم زمینه ساز همیستگی در جامعه به ویژه در میان آ حاد خانوادده است، اهمیت فر اوانی نیز دارد.

آداب و رسوم ردم <mark>سیستان و بلوچستار</mark> در ماه مبارک رمضان

آیین هاو آداب ورسوم ماه مبارک رمضان در میان مردم بلوچ همانند دیگر مراسمهای این قوم تشابه بنیادی وریشهای چه در مکران (جنوب بلوچستان) و چه در سرحد(شمال بلوچســتان) با هم دارد اما اُجرای مُراسَمها کم و بیدش در مناطق مختلف بلوچستان متفاوتاست.

زنــان بلّــوچ در برگــزاری آیین.هــای مربوط به بيشترين امورات مربوط به اين ماه توسط آنان طي

. اصلی ترین خوراک مخصوص ماه مبارک, مضا. . تباهگ است واین خوراک که مخصوص سحری مردمان بلوچ به شمار می رود معمولا با مخلوطی از برنج و گوشت خشک شده پخته می شود و بسیار خوشمزه ولذیذاست و همچنین طرفداران فراوانی حتّی در میان غیربلوچهای این منطقهٔ نیز دارد. **آماده سازی تباهگ**

رتیمه دوم ماه شعبان مردم بلوچستان با ذبح بز یا گوسفند جهت تباهگ کردن آن، کار آمادهسازی

یا توسعند جهت ببعث تردن آن، دار امتعساری این خوراک خوشمزه راشروع می کنند. آماده سازی تباهگ یک هفته تــا ۱۰ روز زمان می سرد و به همین خاطر اســت کــه کار تهیه این خوراك مخصوص ماه مبارك رمضان از نيمهدوم شعبان آغازمی شود. نحوه تهیه تباهگ بدین شکل است که ابتدا

و آبلیمو را بهصورت خمیر در آورده و روی ُلایهُهای گوشت می مالند و بعداز آن در فضایی سر باز ورقههای گوشت را که به آن خمیر انار مالیده شده در مجاورت تابش آفتاب روی بندیا طنابی آویزان می کنند. روی گوشتهای آویزان شده جهت ی ریر کار نفود گرد و غبار توریا پارچههای مخصوص می پوشانند به شکلی که هوا و نور کافی به گوشت بر ســد و بعداز خشکـشدن گوشت، آن . را جمع آوری کرده و در کیسههای پارچهای قرار می دهند تا در طول ماه مبارک آن را با برنج طبخ و ص صوفكنند.

أين خوراك خوشمزهاز قرن هاپيش درميان مردم بلوچستاُنُ متداول بوده و تباهگ خوراک مخصوص حاکمان وافرادمرفه جامعه آن زمان به شمار می رفته است. با توجه به نبود برق در آن زمان، تباهگ، بهترين و خوشمزه ترين روش جهت استفاده از مصرف طُولاني مدتُ گوشتُ به شمار مي رفته است.

ُ نظافت منازل ومساجد مردمان بلوچاز نیمه دوم ماه شعبان برای بدرقه ز این ماه مبارک خبود را آماده می سیازند و خانه و کاشانه خویش را غُبارروبی کرده تا با پاکی به ستقبال مضان پروند. ستقبال مضان پروند

سسبور مصرن بروند. اکثر زنان مسن یا به اصطلاح عام تر آن، کسانی که سنوسالی گذر انده اند، جهت نظافت مساجد محله

یاروستای خود به آن جامی روند. بعداز نظافت مساجد، زنان به روشن کردن مشک و دوددادن مادهای خوشی و بهنام وچکیُ«suochaki» کـــه اینُ ماده خُ ر. بیشتر از کشورهای حاشیه خلیج همیشه فارس یا

ســوچکی تکههای نازکی از یک درخت بس

و مردان، زمینه حضور زنان را جهت بهره جستن از ر ر ن ر بر کار ۱۹۰۰ فضایل این ماهفراهم می سازند. سوزن دوزی و آماده سازی البسه عید با توجه ہــه زمانبر بــودن دوخت البســههای ـــوزندوزی شــده زنان بلوچ کــه گاهی حتی

یک گــروه اطلاق میشــود و حشــر بهمعنی کار برسه و ً حَشَر نقش پررنگی دار داگر زنان در این ماه نشخیص دادند که قادر به اتمام البسه سوزن دوزی شده عيد خود يا خانواده نيستند با جمع كردن زنان محل در چنــد روز دوخت و دوز البس می رسانند و بعد نوبت خانواده ای دیگر بر حسب نیاز ی ر _{ر ج}ی برجه صوحتی دیمر برحسب بیاز فرامی ر سد به اموری از این قبیل کار حشری یا حشر گفتهمی شود. **

سے ودہھای عامیانہ منطقہ اس صرفٌسحرىبيدارميكنند.معمولااينُ كارُ توس ، و یا ســه نفر و گاهی نیز انفرادی انجام می شــود.

همراهان آن، نقش همسرایان

است و درص حصر دروسی اشعار سحر با ادبیاتی نرم و ملایم تر خوانده می شـود که بیشتر آن با مضمون . . . ، ، ، ، . . .

دورکعتی است. اما مردم بلوچستان طبق رسومات دیرینه خود همیشـه سـعی می کنند ۲۰ رکعت نماز تراویح را هر شب با جماعت و به امامت حافظ قرآن که در هر شب یک جزء آن را تلاوت می کند

ن آن يکساعت ا معمولا زنان در گذشہ معمولا زنان در گذشہ .. ـته نماز تراویح را در منزل *یی خ*واندنــد اما امروزه درهای ب شهرهای بزرگ به روی زنان نماز گزار باز اُست. البته زنان بلوچ در طول سال فقط یکماه آن هم در ماه ر برده روی در موفاجهت ادای نماز تراویح که در این نماز ختمقر آن صورت می گیرد به مساجد میروند. حضور زنان در مساجد شهرهای بزرگ و روستاهای پرجمعیت، پدیدهای تازهظهور است که طی ۲۰سال اخیر شکل گرفته و هنوز در بیشتر

شبهاىليلهالقدر در این شبهای پر فیض و برکت، زنان به گروهــی در خانهها و مــردان در مســاجد به ذکر

زنان صورت می گیرد.

بعداز نظافت مساجد، زنان می رکنند فی زندانشاد است می کنند فرزندانشان را بههمراه خود در مساجد ببرند تا از واعظ به روشن کردن مشک و دوددادن مادهای خوشبو و سخنرانی مولوی پا ملای ر کی کر رہے ۔ سجد که پیرامون فضیلت این بهنام سوچکی که این ماده خوشبوبیشتر از کشورهای حاشیه ماه مبارک و احیاء و زندهداری شبهای لیلُهالقَدر اسْتُ،بیشُ

ِ چانگال

«چانگال» اســُت،ایــن خوراکُ نیز اغلــب در ماه مبارک رمضان بر سر سفره افطار مورداستفاده قرار

روغن محلی حیوانی و افزودنیهای معطر است. چانگال جزو شــیرینیهای محلی ثابت سفرههای ، افطاراست.طُرفداراناينِشيرينيمخصوصيلوچي جز ایام رمضان نیسز آن را تَهیه و صرفُ می *کن*ن . . ربی از در این شیرینی خوشمزه ماه اما پرمصرفترین زمان این شیرینی خوشمزه ماه مبارک رمضان است. همچنیسن چنگال همانند «تباهگ» در میان غیربلوچهای منطقه طرفداران ییشماریدارد.

سر سفره مردمان بلوچ حاضر می شود و می گویند بهترین زمان برای صرف بتماش زمانی است که باران می بارد و همین زمان است که به اصطلاح عام با آغاز ماهمبار کرمضان

کاملانر م است و از موادی مانند برنج،روغن،ماش،افزودنیهای ردی روز معطرو...تهیدمیشود. معمولا کسانی که قادر به تهیه تباهگ نیستند در این

مىشود. به عقيده مردم اين منطقه، هر كس هنگام ی کرد. سحری «بتماش» بخورد در طول روز کمتر گرسنه میماند

نیسز نازگ تر است و پخت آن مهارت خاصی را می طلبد. نان تیموش همانند سایر خوراکی ها در ماه مبارک رمضان علاقهمندان و طرفداران زیادی دارد. این نان بسیار نازک و کاملا ترد را بیشتر با خورش ترید میکنند یا این که به سورت تازه و

زود هضم می شود. امروزه نان تیموش را با ظروف کاملاپهن ومخصوصی بهنام «تین» تهیه می کنند که در گذشته پخت آن با استفاده از سنگهای پ بزرگ و پهن موجود که ٌ در کوههای يار ناز*ک*، لایهای منطقه بهنام «تلار» یافت می شود، صورت

ى ر مردم بلوچستان معتقدند، اين نان جزو ناز كترين و تردترین نانهای سنتی جهان محسوب می شود. مواد اولیه آن متشکل شده از آرد، نمک، آب و مقدار سیار اند کی روغن که برای جدایی لایه ناز ک خمیر عداز ُپختاز تَين ياسنگ كاربرددارد.

پکوره آر دنخبود، آر د گندم، گشینیز، ادویه های معطر، روغُن و...از مُواداُصلى اين غذاستُ ومعُمولا سرسفره افطار از آن استفاده می شـود. حضور این غذا بر سر

_ فره مردم بلوچ از قدمت کمی برخوردار است چراکه دستور پُخْتُ اَنُ از کشورهای عربی وُ پاکستان گرفته شده و بهدلیل نبود مواد اولیه آن در روستاها ستفاده قرار می گیرد. از دیگر غذاهای محلی کــه می توان آن را بر ســر ســفرههای افطار در بلوچستان یافت، غذاهایی مثل ہوں ۔۔۔ ۔۔ حلوا شــکری، حلوا شــیرگی، خرمار بز، خرماشبر گی، کتوک، هارُگ، انواع لُبنياتُ ه

روغنی، مربای خرما، انواع ترشیهای مختلف مثل روعیی، مربی حرب ری ر ترشی لیمو، ترشی انبه و سات. خریدعیدو شلوغی

شهرهای بزرگ ومراکز خرید بندروز مانده به پایان ماه مبارک رمضان،

شهرهای بزرگ و مراکز خرید به صورت چشمگیری شلوغ می شوند و مردم شهرهای کوچک و روستاها جهـت تهیه ملزومـات عید، خـود را به شـهرها می رسانند. شهر های بزرگ و مراکز خُرید در چُند روز پایانی ماه مبارک رمضان چنان شلوغ می شوند که ترددرا برای مردم و خودروها دشـوار میسازد. بیشــترین کالاهایی کــه در این روزهــا بهفروش می رسد نظیر پارچه، لباس، کفش، حنا، شیرینی،

مراسمحنابندان در شب پایانی ماهمبارکرمضان زنان بلوچ با تهیه وآمادهسازی حناکه معمولاحنای محلی آن منطقه است خودرا جهت مراسم حنایندان آماده می سازند در این مراسم که شـب قبل از عید انجام می شود، زنان و دخُتران باحنا نقشهای مختلف و زیبایی را ر وی دستهای خودپیاده می کنند. کار بستن حنا پر دست زان توسط فردی که در این زمینه مهارت

بر ۔۔۔ ۔ ر خاص دارد،انجام میشود.

پوشیدن لباس نوهنگام عید بالاخسره ماه مبسارك رمضسان پايسان مى يابد مردم خود راجهت روز عید سعید فطر آماده می کنند عید سعید فطر یکی از اعیاد است که نــزدما ایرانی هـــا و بهخصـــوص مردم بلـــوچ حایز ر بری در این روز مردان با پوشیدن لباس نو به نزدیک ترین عیدگاههای محل سـکونت که مُحلی اُست جهت اقامه نماز عید می روند ُحضور چشمگیر کودکان به همراه پدران و نزدیکان خود در عيدگاه هااز نكات جالب توجه اين مراسم معنوي

بايايان نماز عيدو خواندن دعا بهصور دسته جمعی، نماز گزاران به خصوص آشنایان، اقوام و خویشاوندن همدیگر را در آغوش گرفته و طلب بخشـش و حلاليت مي كنند مردم بلوچســتان معتقدنده اگر کسی در طول سال مرتکب خطایی شدهباطلبیدن حلالیت از یکدیگر در این روزبزرگ، خداوند تمام گناهان اورا میبخشد زنان نمی توانند درنماز عيدحضور داشتهباثا

بعدد از اتمام حلالیت، کودکان نیز با گرفتن بعت از انمام حادثیست، فود دن نیبر با کرفتن عیدی از بزر گترهااین روز را به خوشی می گذرانند اگر کسی نتوانست یکی از اقوام یا آشنایان خود را در روز اول عید ملاقات کند، برای تبریک گویی و حلالیتطلبی تا۳روز فرصت دارد. در روز اول عید ملاقات کنـ

بعداز رفتن مسرداًن و کودکان به عیسدگاه، زنان با پوشسیدن لباس عیسد و زیسور آلات مخصوص و همچنیس آماده کردن غذاهای خوشمزه منتظر مردان مي مانند تــااز آنها پذيرايي كنند و حلاليت

. در روز عیداکثر مردم به دید و باز دید از بزر گترها و مریضان می روند همچنین اگر در طول ماه فردی از نزديكان خودرااز دستبدهدمردم جهت دلدارى به

تا شــش ماه نیز بهطــول می انجامد، زنـــان بلوچ بهمحــض فراغــت از کار منزل تـــا نزدیک عصر مشـغول بــه دوخــتودوز و «ســوزندوزی» لباسهای مخصـوص عید خود و فرزندانش ميشوند.

حشد، دوختالیسه عبد

واژه حشــر به ٌسـَـرانجام رســاندن کاری تو،

ی...ر بهصدادر آوردن طبل هنگامسحر

با آغاز ماه مبارک رمضان هر شب ۴۵ دقیقه یا نیم ساعت مانده به اذان صبح شخص یا اشخاصی آن کس که طبـل را می نوازد، خود خواننده اسـت، همراه یا

> را ایفامی کنند. ے یکے از نمونههای اشعار خواندهشده د. ۰ - ۱۳۰۰ ت خوانده شده در سحرهنگام، چنیس مضمونی دارد: «ای پ تا جنگلی گرازان - بیرو چگ بینمازان - تو و پتگی هماری!-رس چه هدا نداری» این شعر ر ی . از قدمت دیرینــهای برخوردار است و درحالحاضر درونمایه

پيامبرانوائمهاطهار استُ. . نماز تراویح

۔ ۔ ۔ ۔ ۔ در فقه اهل تسنن هر شب به همراه نماز عشاء ۲۰ رُکعت نمازی اقامه می شود که به آن تراویح می گویند این نماز که ویژه ماه مبارک رمضان است ی عقیده آنان دارای فضّایل زیادی است و خواندن آن جهت روز دداران لازم است. تراویح جزو سنتهاست و متشکل از ۱۰ رکعت

بجابياورند. كمترين مدت زمان اقامه نماز تراويح

همیشه فارس یا پاکستان تهیه میشود، مىپردازند

معتكفجمع أورى كرده وبه أن تقديم مى كنند.

از دیگر رسومات ایس ماه در بلوچستان تهیه

این غذا بیشتر در میان افراد م تاهای بلوچستان اقامه نماز تراویح بدون حضور . . . . سبيح و تسلاوت قسرآن این خوراک شــل میچسب بتماشُ در مناطق جنوبی بلوچستان همراه با ترشی انبه یا لیمو صرف می شود. این غذا،

هرشب۴۵دقیقه یا نیمساعتمانده به اذان صىحشخص بااشخاصى جهت بیدار کردن اهالی محل با به صدا در آوردن طبل و خواندن اشعاری در این

فصوص، مردم راجهت صرف ماه بیشتر از این غذای پر چُرب استفاده می کنند. «بتماش» سحرى بيدارمى كنند به خاطـر نرمی بیــش از حد معمول آن هنگام سحری میل

نان تيموش

این نان که فقـ ط در بلوچستان تهیه و پخت می شـ وه تنهـا مخصوص مـاه رمضان نیست امایهعلت ســبکی و هضــم ســریع آن در این ماه طرفناران زیــادی دارد. نان تیموش حتی از کاغذ